

Akademie múzických umění v Praze

Hudební a taneční fakulta

Hudební umění

Zpěv

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Operní dílo Sylvie Bodorové

se zaměřením na rozbor opery Quo vadis

Kristýna Grösslová, DiS.

Vedoucí práce: odb.as. Yvona Votavová

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, duben 2023

The Academy of Performing Arts in Prague

Music and Dance Faculty

Music Art

Voice

BACHELOR'S THESIS

The Opera Work of Sylvie Bodorová

Analysing her Opera Quo Vadis

Kristýna Grösslová, DiS.

Thesis supervisor: odb.as. Yvona Votavová

Awarded academic title: BcA.

Prague, April 2023

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem

Operní dílo Sylvie Bodorové

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

Kristýna Grösslová, DiS.

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří Sylvii Bodorové za poskytnutí cenných informací, vzpomínek, zážitků a podkladů k opeře Quo vadis pro mou bakalářskou práci.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na život a dílo české skladatelky dvacátého prvního století, Sylvie Bodorové. Zejména seznamuje s jejím vokálním dílem a hlouběji pak s operní tvorbou.

První kapitola se zabývá životem skladatelky, věnuje se jejímu studiu a její cestou za kariérou skladatelky. Druhá kapitola obsahuje stručný přehled jejího vokálního díla a také jsou v této kapitole uvedeny ostatní skladby. Třetí část se věnuje dvou operám a poslední kapitolou je rozhovor se skladatelkou.

Bakalářská práce obsahuje zajímavé informace o provedení, seznamuje čtenáře s obsazením a s problematikou, která se při tvoření oper řeší jako je výběr tématu, zpracování libreta, procesu skládání a nastudování opery.

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the life and work of a Czech composer of the twenty-first century, Sylvia Borodová. It provides further information about her vocal composition, and also, her life's work.

The first chapter concentrates on life of Sylvia Borodová, since her childhood, her studies and her path of becoming a professional composer. The second chapter summarizes her vocal work, containing also her other pieces. The third part focuses on her two operas, and the last part includes an interview.

The thesis contains interesting facts about creating a libretto, a cast, and the problems that may occur when composing an opera, such as choosing a theme. It also describes the process of composing and rehearsing a completed opera.

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ.....	4
ÚVOD	1
1 ŽIVOTOPIS SYLVIE BODOROVÉ.....	2
2 DÍLO SYLVIE BODOROVÉ	4
2.1 JMENNÝ SEZNAM DÍLA.....	5
2.2 JMENNÝ SEZNAM DÍLA VOKÁLNÍHO A VOKÁLNĚ-INSTRUMENTÁLNÍHO	7
3 OPERNÍ DÍLO SYLVIE BODOROVÉ.....	9
3.1 LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU.....	9
3.1.1 LIBRETO.....	11
3.1.2 OSOBY A OBSAZENÍ.....	12
3.1.3 DĚJ OPERY.....	13
3.2 OPERA QUO VADIS.....	15
3.2.1 ROMÁN QUO VADIS.....	16
3.2.2 OSOBY A OBSAZENÍ.....	18
3.2.3 DĚJ OPERY.....	19
3.2.4 PROVEDENÍ.....	21
4 ROZHOVOR SE SYLVÍÍ BODOROVOU	23
ZÁVĚR	28
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	29

ÚVOD

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma operní tvorby Sylvie Bodorové, známé české skladatelky dvacátého prvního století. Její kompozice se hrají po celém světě a je jedna z nejvyhledávanějších skladatelek dnešní doby. Jako studentka operního zpěvu se setkávám s operami každý den, ovšem novodobá opera pro mě není tak častým repertoárem. Nastudování opery je velmi náročné, ale málokdo se zamýšlí nad tím, jak náročné musí být operu složit. Proto jsem se rozhodla této problematice věnovat podrobněji, a to konkrétně operním dílem zmiňované autorky.

Práce seznamuje s životem skladatelky, jejím vokálním dílem, a především s jejími dvěma operami – Legenda o Kateřině z Redernu a Quo vadis. Podrobněji jsem rozebrala její druhou operu. Zaměřuji se na to, jak probíhá výběr tématu, děj a jeho spojitost s historií, nastudování a hudební provedení opery a roli skladatelky v dalším procesu vzniku představení.

Chtěla bych přiblížit téma moderní opery i lidem, kteří v tomto oboru nejsou profesionálové, a přesto mohou tomuto žánru porozumět a mohou si tento styl dokonce zamilovat. Součástí výzkumu je i rozhovor s autorkou, přinášející důležitá a zajímavá fakta o vzniku díla a problematice jejího provedení.

1 ŽIVOTOPIS SYLVIE BODOROVÉ

Sylvie Bodorová je česká hudební skladatelka vážné hudby dvacátého prvního století. Narodila se 31. prosince 1954 v Českých Budějovicích. Své dětství strávila v Plzni, kde chodila do školy a město má spojené se spokojeným dětstvím a krásnými vzpomínkami. Začala komponovat již jako malé dítě. První zapsanou skladbou byla „Dětská společnost“, u které ji samotný notový zápis trval celý týden. Rukopis této skladby má stále schovaný.¹

Pochází z lékařské rodiny, její otec byl chirurg a její matka revmatoložka. Není tedy jasné, kde se touha, zapisovat hudbu, vzala. Rodina ze strany její matky byla velmi muzikální, a dokonce několik rodinných příslušníků mělo absolutní sluch, a její otec psal básně. Propojení těchto rodinných predispozic a talentů se projevilo v nadání u Sylvie Bodorové.

Rodiče Sylvie si pro svou dceru představovali kariéru doktorky. Dokonce ji zakázali jít na konzervatoř. Mysleli si, že touha stát se skladatelkou ji přejde. Chtěli, aby měla jistotu nějakého řemesla a kompozici se může věnovat později. Pokud by se vydala na lékařskou dráhu, nemohla by být skvělou lékařkou, ani skvělou skladatelkou, protože její dychtivost komponovat časem neslábla.

Musela se smířit s tím, že rodiče si nepřáli, aby šla na hudební školu, a tak nastoupila na gymnázium. V jejích osmnácti letech stále trvala na studium hudby a dostala od rodičů nereálnou podmínku. A to takovou, že ji v přestoupení na konzervatoř nebudou bránit, ale jen v případě, že ji přijmou rovnou do třetího ročníku. Sylvie Bodorová podmínku splnila a byla přijata na konzervatoř v Bratislavě. Pro přijetí do oboru skladby neměla napsaná potřebná díla, a proto ji umožnili studium v oboru hry na klavír a skladbě se začala věnovat od ročníku prvního.

Na Státní konzervatoři v Bratislavě vystudovala hru na klavír a kompozici. Poté pokračovala ve studiu na Janáčkově akademii múzických umění v Brně a studijní léta zakončila aspiranturou na Hudební akademii múzických umění v Praze.

Po ukončení vysoké školy se věnovala novodobým technikám v Sieně pod vedením Franca Donatoniho, dále pak v Polsku a v Amsterdamu u Ton de Leuw. Její působení v zahraničí tímto neskončilo. Vyučovala na univerzitě v Cincinnati a na dalších místech ve Spojených státech

¹ Sylvie Bodorová – hudba je největší dar – iVysílání | Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © Česká televize [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10637723143-sylvie-bodorova-hudba-je-nejvetsi-dar/>).

amerických, kde se stala hostující profesorkou. Strávila ve Spojených státech amerických dva roky, které pro ni nebyly jednoduché. Její manžel, Jiří Štílec a devítiletý syn Marek, zůstali v Čechách a při náročné výuce v cizím jazyce neměla čas na komponování.

Je spoluzakladatelkou skupiny Quattro, kterou založila společně s Lubošem Fišerem, Zdeňkem Lukášem a Otmarem Máchou roku 1996. Od roku 2010 je v Dozorčí radě OSA a v umělecké radě Národního divadla.

Sylvie Bodorová je nejvyhledávanější autorka z České republiky, která se prosadila nejen v Čechách, ale i v zahraničí. Její díla nastudovali významné orchestry a interpreti jako například Izraelská filharmonie, Gabriela Beňačková, Thomas Hampson a mnoho dalších. Její hudba je také často k poslechu na hudebních festivalech po celém světě jako například na hudebním festivalu Smetanova Litomyšl, festival v Leamingtonu, Pražské jaro, Dvořákův karlovarský podzim a další.

Sylvie Bodorová ve svých skladbách klade důraz na témbrovou složku, používá často například balkánské rytmy. V pozdější tvorbě se objevuje ve skladbách modalita, inspirace romskou hudbou, o kterou se velmi zajímá. Pobyt na školách v Izraeli ji inspiruje k zařazování prvků hudby židovské. Dále se inspiruje hudbou lidovou. Je také vyškolená v technikách dvacátého století a dopodrobna zná polskou školu.²

2 Životopis – CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová. CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová [online]. Copyright © Sylvie Bodorová 2015 [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <http://www.bodorova.cz/cz/zivotopis/>.

2 DÍLO SYLVIE BODOROVÉ

Dílo skladatelky Sylvie Bodorové je velmi rozsáhlé. Největší ohlasy získává kvartet Terezín Ghetto Requiem s barytonovým sólem, který Sylvie Bodorová dokončila v roce 1998. Tento kvartet zazněl v USA, Deutsche Oper v Berlíně, při oslavách výročí pádu berlínské zdi a na mnoha dalších místech po celém světě.

V roce 2002 napsala Sylvie Bodorová pro Pražské jaro oratorium „Juda Maccabeus“. Další oratorium „Mojžíš“ složila skladatelka v roce 2008 pro festival Smetanova Litomyšl. Suita Carmina lucemburgiana pro smyčce byla zkomponována na objednávku Lucemburského velvyslanectví v Praze a dokončena byla roku 2009. Dílo JA RA LAJ vzniklo v roce 2009, je vytvořeno z balkánské a cikánské hudby, komponováno bylo pro tenoristu Štefana Margitu, housle, violu, klarinet, harfu, bicí a smyčec.

Další objednávka, kterou Sylvie Bodorová přijala, byla od souboru Luxembourg Sinfonietta v roce 2010 na texty Franze Kafky. V roce 2011 pro Pražské jaro napsala Symfonii č. 1 „Noc le campane“. Operní pěvec Thomas Hampson si objednal napsání cyklu „Lingua angelorum pro baryton a velký symfonický orchestr“ v roce 2012. Toto dílo zaznělo poprvé na hudebním festivalu Smetanova Litomyšl pod taktovkou dirigenta Christophera Zimmermana, v provedení symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK. Pro zmiňovaného pěvce upravila Sylvie Bodorová také Dvořákovy Cigánské melodie, které byly prováděny se souborem Wiener Virtuosen. Cigánské melodie v úpravě Sylvie Bodorové měly premiéru v únoru 2013 v Muskvereinu.

První opera, kterou Sylvie Bodorová složila, byla Legenda o Kateřině z Redernu. Dokončila ji v roce 2014. Po osmi letech, v roce 2022, dokončila druhou operu, a to Quo vadis, která měla premiéru v Divadle Josefa Kajetána Tyla v Plzni.

2.1 JMENNÝ SEZNAM DÍLA

Vůně léta, Miniattacca pro flétnu a klavír (1976)
Baltické miniatury pro kytaru a sólo (1979)
Gila Rome, Meditace pro sólovou violu (1980)
Musica dedicata di Due Boemi di Praga (1980)
Saluti da Siena per clarinetto solo (1980)
Pohádky jen tak pro kytaru a flétnu (1980)
Plankty, Hudba pro violu a orchestr (1982)
Zápas s andělem, Melodram pro mužský hlas a smyčce /také verze pro hlas a smyčcové kvarteto podle básně Jaroslava Seiferta (1982)
Pontem video, Koncert pro varhany, smyčce a tympány (1983)
Předobrazy, Fresky pro klavírní trio (1983)
Fade Outs (1983)
Kovadliny, meditace pro di Due Boemi di Praga a dechový kvintet
Tre canzoni da suonare, Koncert pro kytaru a smyčce (1985)
Fialový notýsek pro kytaru sólo, skladba pro děti (1985)
Panamody pro flétnu a klavír/smyčcový orchestr (1986)
Dignitas homini, Smyčcový kvartet č. 1 (1987)
Magikon pro hoboj a klavír/smyčcový orchestr (1987)
Pocta Kryštofu Columbovi, Elegie pro sólovou kytaru (1988)
Messaggio, Koncert pro housle a orchestr (1989)
Léthé per flauto solo (1989)
Dža more, Cikánská balada pro sólové housle (1990)
Sostar mange, Cikánská balada pro kytaru sólo (1991)
Ancora una volta primavera, Sonáta pro housle a klavír (1992)
Ventimiglia pro trubku/soprán/ a 6 hráčů na bicí nástroje (1992)
La Speranza pro klarinet, violoncello a klavír (1993)
Rosa triste pro sólové housle (1993)
Dona nobis lucem, Koncert pro soprán, housle, kytaru a smyčce (1994)
Laugaritio per fagotto solo (1994)
Hélíos per flauto, oboe, fagotto, violoncello e cembalo (1994)
Concerto dei Fiori, Koncert pro housle a smyčce/klavír (1996)
Terezín Ghetto Requiem pro baryton a smyčcový orchestr (1998)
Concierto de Estio pro kytaru a smyčce (1999)
Saturnalia pro velký orchestr (1999)

Ama me, Písňový cyklus pro hlas a klavír (1999)
Shofarot, Smyčcový kvartet č. 4 (2000)
Plegaria, Modlitba pro kytaru sólo (2000)
Megiddo (2001)
Juda Maccabeus, oratorium (2002)
Vivat Mozart! Hommage á Mozart pro zámecké arkády pro žesťové a bicí nástroje (2002)
Mysterium druidum, Koncert pro harfu a smyčce (2003)
Wenn wir in höchsten Nöten (2004)
Vertumnus, Pět obrazů z Rudolfské Prahy pro žesťové kvinteto (2004)
Silberwolke, Koncert pro housle, violu a smyčce (2005)
Come d'accordo, Koncert pro klavír a orchestr (2006)
Karlovarská předehra pro symfonický orchestr (2008)
Carmina lucemburgiana for Strings, To the memory of John the Blind (2009)
Raffiche di vento for flute, viola and cello (2009)
Transflautato pro flétnu a klavír (2014)
Vallja e malit/Hora tančí, Trio pro housle, klarinet a klavír (2017)
Emek ha-bacha/Údolí pláče pro varhany sólo (2017)³

³ Seznam skladeb – CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová. CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová [online]. Copyright © Sylvie Bodorová 2015 [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <http://www.bodorova.cz/cz/seznam-skladeb/>.

2.2 JMENNÝ SEZNAM DÍLA VOKÁLNÍHO A VOKÁLNĚ- INTRUMENTÁLNÍHO

Písně a písňové cykly

Ama me – písňový cyklus pro baryton a klavír, mezzosoprán a harfu

Sadaj, slnko, sadaj – sedm slovanských folklorních písní pro soprán, tenor, harfu a klavír (verze pro soprán a klavír, tenor a klavír, soprán a harfu, mezzosoprán a harfu, tenor a harfu)

JA RA LAJ - 27 písní pro tenor, violu, housle, klarinet, harfu, perkuse a smyčce, inspirováno slovanskou, balkánskou a cikánskou hudbou (pro tenor a klavír)

JA RA LAJ pro baryton a symfonický orchestr (3 cikánské písně)

Ave Noëlle – Vánoční píseň pro tenor (soprán) a klavír

Ave Noëlle – Vánoční píseň pro soprán, tenor a symfonický orchestr

Hvězda betlémská (Koledy) pro hlas a smyčcový orchestr (piano)

Uspávanka s počítáním ovcí pro soprán a kytaru

Jabloňový vlak – písňový cyklus pro soprán a klavír

Slovenské dvojzpěvy pro dva soprány a klavír

Dajori pro mezzosoprán a flétnu

Smyčcové hudební nástroje a lidský hlas

Terezín Ghetto Requiem pro baryton a smyčcový kvartet (orchestr)

Dona nobis lucem, koncert pro soprán, violu, kytaru a smyčce

Kafkas Träume pro baryton (mezzosoprán) a orchestr (Mezzosoprán a klavír)

Three Psalms pro baryton (mezzosoprán) a smyčcový kvartet (smyčcový orchestr)

Sborové kompozice

Amor tenet omnia pro smíšený sbor, dva klavíry, na text Carmina burana collection

Amor tenet omnia pro smíšený sbor (a cappella)

JA RA LAJ pro dětský sbor a symfonický orchestr (verze pro baryton a orchestr)

Veritatis amor pro chlapecký sbor a perkuse

Vezeme písničku – cyklus pro malé děti

Oratoria

Juda Maccabeus – oratorium pro soprán, tenor, baryton, three Narrators, Children and MixedChoir a velký symfonický orchestr

Moses oratorium pro soprán, tenor, baryton, dětský a smíšený sbor a velký symfonický orchestr

Lingua angelorum pro baryton a velký symfonický orchestr (klavírní verze)

Český poutník pro baryton, Narrator, dětský a smíšený sbor a velký symfonický orchestr

Opery

Tůňka – baletní opera pro děti

Legenda o Kateřině z Redernu – baletní opera

Quo vadis

Ostatní

Ventimiglia pro soprán a šest hráčů na perkuse⁴

⁴ E-mailová korespondence se Sylvií Bodorovou (31. 3. 2023)

3 OPERNÍ DÍLO SYLVIE BODOROVÉ

3.1 LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU

První opera Sylvie Bodorové, *Legenda o Kateřině z Redernu*, byla napsána v letech 2012-2014 jako baletní opera o dvou dějstvích. Premiéra proběhla 19. prosince 2014 v divadle Františka Xavera Šaldy v Liberci a derniéra se uskutečnila 3. 9. 2012. Náklady představení přesahovaly běžný rozpočet divadla, proto se premiéra z finančních důvodů o rok odkládala. Finančně projekt nakonec podpořilo ministerstvo kultury. Délka představení je 130 minut.

Poprvé zaznělo tak velké dílo, napsané přímo pro Liberecké divadlo, a ještě s příběh tak úzce spjatým s tímto krajem. Téma bylo vybráno tak, aby bylo nadčasové. Konec vlády Rudolfa II., tím úcta k umění, vědám, vynálezům a doba tolerance, osvícenství končí a nastává doba temna po Bílé hoře. Podobná problematika se objevuje v historii i přítomnosti všech národů.⁵

Téma je sice historické, stejně tak jako postavy, ale situace podobné v příběhu Kateřiny se objevují stále. Dílo je významné také přesahem politickým, lidským, ekonomickým i morálním. Jde o životní příběh šlechtičny Kateřiny z Redernu, která žila na přelomu šestnáctého a sedmnáctého století v oblasti Liberce. Na konci opery, kdy Kateřina umírá, zbavena majetku a její moci, je odsouzena k životu v ústraní. Naposledy se setká se synem Kryštofem, kterého posílá pryč z nesvobodné země do exilu. Poslední slova, která mu praví jsou: „*Jdi. Odejdi, aby ses mohl vrátit. Jsi naší nadějí, nadějí naší země. Nadějí našeho lidu.*“

Hraběnka Kateřina byla jednou z nejvýznamnějších aristek pro Liberecký kraj, šlechtična z rodu Šliků. Byla milující matkou, nekompromisní paní, osamocenou ženou a v neposlední řadě výbornou manažerkou, která nakonec ztratila vše, co měla. Byla majitelkou libereckého, frýdlantského a zawidowského panství. Jejím manželem byl významný vojevůdce Melchior, společně založili liberecký zámek. Ačkoliv Kateřina zemřela na libereckém zámku a vybudovala rodinné mauzoleum ve Frýdlantě, dodnes nevíme, kde je hrdinka pohřbena.

V knize Milana Svobody – *Redernové v Čechách* z roku 2011 je její manžel považován za významného vojevůdce srovnatelného například s Janem Žižkou z Trocnova. Byl generálním

⁵ LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC. Vítejte – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC [online]. Copyright © 2015, Šaldovo divadlo [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/legenda-o-katerine-z-redernu>.

polním maršálem císaře Rudolfa II. v Uhrách, podílel se na boji s Turky. Zmíněná kniha byla pro skladatelkou inspirací při tvorbě libreta.

Skladatelka v určitých momentech použila citace Protestantského chorálu a některé úryvky z díla skladatele Christopha Demantiuse, který působil na dvoře Kateřiny. Propojuje tak minulost se současností.^{6, 7}

⁶ Sylvie Bodorová / Legenda o Kateřině z Redernu – YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2023 Google LLC [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=S3rLzx7a01s&ab_channel=ArcoDivaPrague.

⁷ Seznam skladeb – CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová. CZ – Hudební skladatelka Sylvie Bodorová [online]. Copyright © Sylvie Bodorová 2015 [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <http://www.bodorova.cz/cz/seznam-skladeb/?titul=56>.

3.1.1 LIBRETO

Cesta k vytvoření libreta, kterou zvolila Sylvie Bodorová je jedna z těch nejtěžších. Skladatelka nevyužila žádnou napsanou knihu nebo předlohu již zpracovanou někým jiným, o kterou by se mohla opřít a podle které by příběh upravila na libreto. Sama sobě byla libretistkou, což chce určitou dávku talentu, vytrvalosti, úsilí, soustředěnosti a v neposlední řadě je třeba věnovat spoustu času nastudování velkého množství materiálů.

Sylvie Bodorová studovala historické podklady doby před a po bělohorské. Inspirací ji byla zmiňovaná kniha Redernové v Čechách, která vypráví o osudech tohoto rodu od autora Milana Svobody. Podle jejích slov nelze přenést historické události na pódium divadla zcela beze změn. I tak bylo libreto vytvořeno na základě historie, jak nejvíce to bylo možné. Jelikož příběh musí obsahovat určitou gradaci, dramatičnost a musí mít hlavní, ale i vedlejší, dějové linie, slouží historie pouze jako inspirace, kterou je třeba rozšířit a obohatit.

3.1.2 OSOBY A OBSAZENÍ

Hraběnka Kateřina	Lucie Kašpárková/Lívia Obručník Vénosová
Císař Rudolf II.	Jiří David
Kryštof, syn Kateřiny	Michal Bragagnolo
Albrecht z Valdštejna	Luboš Skala
Melchior z Redenu	Alexey yurakov
Duchovní	Jiří Kubík
Superrindentant	Martin Nussler
Herold	Milan Hodný
Bernard Fuess	Pavel Venčura
Jan Phillipi, písař	Jaroslav Patočka
Rychtář Zestermann	Anatolij Orel
Prodejce	Jiří Černý
Alegorie války	Maria Gornalova
Dirigent	Marek Štilec
Režie	Martin Otava
Scéna a kostýmy	Martin Valášek
Sbormistr	Tvrtko Karlovič
Choreografie	Alena Pešková. ⁸

⁸ LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC. Vítejte – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC [online]. Copyright © 2015, Šaldovo divadlo [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/legenda-o-katerine-z-redernu>

3.1.3 DĚJ OPERY

1. dějství

Hraběnka Kateřina z Redernu se stará o severočeské redernovské panství sama. Její manžel bojuje proti Turkům v Uhrách a syn Kryštof je ještě nezletilý. Předtucha, kterou Kateřina má o neštěstí se potvrdí pozdější zprávou o Melchiorově smrti. Na pohřbu Melchiora pronese kazatel Martin Nussler smuteční řeč. Smrt manžela je pro Kateřinu ranou a nepomůže jí ani odhalení dluhů, které vnikly kvůli vojenské angažovanosti. Pomoc jí nabídnou frýdlantští měšťané, ale na oplátku požadují nová privilegia.

U Velkého Varadína se pořádá velká slavnost na počest vítězství nad Turky. Kateřina prokazuje měšťané úctu. Za jejími zády ji ale podvádějí a škodí, o čemž se Kateřina přesvědčí. Na oslavě poprvé potká Albrechta z Valdštejna, který ji žádá o tanec, který Kateřina zdvořile odmítne. Albrecht hledá sobě bohatou nevěstu.

Kateřina se soustředí na správu redernovských statků, když ji její syn Kryštof oznamuje s nadšením o pozvání do Prahy na císařský dvůr. Kateřina přijme nabídku, aby syna doprovodila. Má totiž strach z vlivu dvora.

Na dvoře Rudolfa II. je plno umělců, vědců, alchymistů, podvodníků i prospěchářů a objeví se tam i Albrecht z Valdštejna. Kryštof je uchvácen krásou a ruchem dvora. Albrecht se začne Kateřině opět dvořit. Znovu ho tedy odmítá, a to ještě důrazněji.

2. dějství

Po nějaké době, co uplynula se Kryštof vrací z kavalírské cesty. Setká se se svým vychovatelem Bernardem Fuessem. Ten ho přesvědčuje, aby se vrátil společně s Albrechtem z Valdštejna domů. Ten mezitím konvertoval ke katolictví. A radí Kryštofovi, to samé, pokud chce být úspěšným politikem. Vysvětluje Kryštofovi, že se doba mění a jeho matka má omezený rozhled a nechápu tuto skutečnost. Kryštof svou matku brání, ale Albrecht způsobí to, že Kryštof začne o své matce pochybovat.

Konflikt mezi Kateřinou a Frýdlantskými vyostřuje. Měšťané se Kateřině vzeprou, a tak si nechá přinést všechna jejich stará privilegia k přezkoumání a tři z nich nechá zatknout. Jeden ze tří, rychtář Zestermann věznění nepřežije. To vyvolá odpor ke Kateřině i v jejím nejbližším okolí. Martin Nussler, správce, je Kateřinou propuštěn.

Po tom, co Kryštof matce vyčte zacházení s poddajnými i na jejím trvání na luteránské víře se Kateřina dostává do konfliktu i s jejím synem. Rozchází se se synem ve zlém. Kateřina si ve sporech stojí na svém, ale až když je sama, uvědomí si, že je ve svém úsilí osamocena.

Kateřina je plná napětí, čas, kdy byla relativní náboženská svoboda, přichází bitva na Bílé hoře. Ferdinand II. je proti nekatolíkům naprosto nekompromisní. Kateřin sen zobrazuje vyhnání její rodiny a její zbídačení, pronásledování nekatolíků i samotnou třicetiletou válku.

Kryštof se nakonec odpoutá od vlivu Valdštejna a poznává, že se chce jen obohatit na úkor náboženského konfliktu. Odmítne konverzi a hlásí se k vyznání svých předků, luterskému. Herold čte o rekatolizačním patentu z nově vyhlášeného Obnoveného zřízení zemského.

Kryštof se vrací k matce, prosí ji o odpuštění a loučí se s ní. Lidé jiné víry než katolické, se musí odstěhovat z Čech a panství Redernů jsou konfiskována. Kateřina vyprovází Kryštofa, Martina Nusslera a další do exilu, ale sama zůstává v Čechách, kde chce se svou vírou zemřít.

3.2 OPERA QUO VADIS

Quo vadis je druhá opera Sylvie Bodorové, která má tři dějství. Skladatelka na ni intenzivně pracovala celé tři roky. Byla napsána přímo pro novou scénu divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni. Představení trvá 140 minut. Téma si skladatelka zvolila sama a libreto napsala za spolupráce s Martinem Otavou, který operu následně režíroval. Opera vznikla na základě románu polského spisovatele Henryka Sienkiewicze – Quo vadis.

Hudebně operu nastudoval Jiří Petrdlík, který se také chopil dirigování, ještě společně s Jiřím Štruncem. Režie byla svěřena již zmiňovanému Martinovi Otavovi, scénu připravil Daniel Dvořák a kostýmy vytvořila Dana Haklová.⁹

Nastudování opery je velmi náročné, ale málokdo si dokáže představit, jak náročné musí být, operu složit. Základ opery je kvalitní příběh a zvolení vhodného příběhu, který bude operu provázet je těžký úkol. Najít téma, které ještě není zpracované, které bude lidi bavit, má spád, zajímavé zápletky a potřebné dějové linky je složitý úkol. U obou oper se Sylvii Bodorové povedlo všechna kritéria naplnit.

Podle skladatelky Sylvie Bodorové, když nemáte kvalitní základ, opera nemůže být úspěšná, i kdybyste k ní napsali nejlepší hudbu na světě. Téma musí mít zajímavou zápletku, musí být atraktivní. Základem dobrého příběhu je jeho stavba, tedy základní stavební oblouky, bez kterých by se celá opera rozpadla.¹⁰

Sylvie Bodorová měla u první opery téma zadané. Příběh musela víceméně dotvořit, obohatit a postavit tak, aby splňoval to, co měl mít. Pro operu druhou si téma vybrala sama a jelikož předlohou pro ni byl rozsáhlý román, bylo potřeba naopak příběh zkrátit a dějovou linku zdramatizovat, aby měl příběh větší spád.

⁹ Zbyněk Brabec, *Program k opeře Quo vadis* (Plzeň: Divadlo Josefa Kajetána Tyla, 2022), 4.

¹⁰ Rozhovor se Sylvií Bodorovou (Praha, 30.3. 2023).

3.2.1 ROMÁN QUO VADIS

Román Quo vadis (v překladu „Kam kráčíš“) dokončil v roce 1895 polský spisovatel Henryk Sienkiewicz. Název vychází z legendy, podle které svatý Petr odchází za velkého požáru z města a po cestě potká Ježíše Krista. Svatý Petr se ho zeptá: „Quo vadis, Domine?“ (v překladu „Kam kráčíš, Pane?“). Ježíš mu odpovídá: *„Když ty opouštíš můj lid, jdu do Říma, aby mě ukřižovali podruhé.“* Svatý Petr se po této odpovědi do města vrací, aby zemřel na kříži jako Ježíš Kristus. Vynutí si ale, aby byl na kříž umístěn hlavou dolů, aby nebyl ukřižován stejně jako jeho Pán.

Román je založen na historických faktech. Děj se odehrává okolo roku 64 n. l. v Římě, kde vlád císař Nero. Hlavní dějovou linkou je milostný příběh Patricija Vinicia a Lygie, dcery krále Lygů. Vedlejší příběh popisuje počátky křesťanství, vládu císaře, kruté pronásledování křesťanů a velký požár Říma.

Henryk Sienkiewicz se narodil 5. května 1846 v Polsku. Svě dětství prožil na venkově, což ovlivnilo nejen jeho tvorbu, ale i jeho povahu a názory. Rodina byla nucena prodat svůj statek a přestěhovat se do Varšavy, kde Henryk vystudoval dějiny. To mu později poskytlo mnoho námětů k psaní jeho knih. Henryk Sienkiewicz byl už před napsáním knihy Quo vadis slavným, ovšem tento historický román z něj udělal celosvětově známého spisovatele. V roce 1905 zmíněnému autorovi byla udělena Nobelova cena za literaturu. Dostávalo se mu i dalších velikých poct a vyznamenání v rodné zemi i v zahraničí. Často se v tvorbě věnuje úsilí jeho národa po získání svobody a spravedlnosti.

V době jeho studií se začlenil do pozitivní publicistiky, začal se věnovat divadelním recenzím a historickým studiím. Brzo na to se začal zabývat také beletrií, která postupně převážila jeho novinářskou tvorbu. Svě názory si upevňoval během mnoha cest, které podnikl. V roce 1884 se již jako velmi známí stal redaktorem Słowa.

Během I. světové války žil ve Švýcarsku, odkud pomáhal organizovat pomoc polským obětem, kde 15. listopady 1916 zemřel.

Knihy byla několikrát zfilmována. Poprvé byl příběh zfilmován v Itálii v roce 1912, kdy se režie ujal Enrico Guazzoni a natočil němý film na motivy tohoto příběhu. Druhé zfilmování je opět italské v režii Gabriellino-D'Annunzia a Georga Jacoby, opět je film němý. Další zfilmování pochází z USA z roku 1951, v režii Mervyna LeRoya. Čtvrtý film je opět italský a vznikl pod vedení režiséra

Franca Rossi. Poslední filmové zpracování Quo vadis je z roku 2001 a vzniklo v Polsku, režie se ujal Jerzy Kawalerowicz.

3.2.2 OSOBY A OBSAZENÍ

Nero, císař	Philippe Castagner
Poppea, císařova žena	Ivana Veberová
Agrippina, císařova matka	Jana Foff Tetourová
Marcus Vinicius	Michal Bragagnolo
Lygie	Eva Hartová/Vanda Šípová
Petronius	Jakub Hliněnský/Jiří Kubík
Euniké	Ivana Klimentová/Radka Sehnoutková
Tigellius	Jiří Brückler/Jan Kukal
Apoštol Petr	Josef Kovačič
Chilón, zpěvák	Jakub Hliněnský/Martin Matoušek
Lucius Sextus	Jevhen Šokalo
Herold, ceremoniář	Dalibor Tolaš
Flavius, tanečník	Gaëtan Pires
Livius, tanečník	Richard Ševčík
Nazarius, chlapec	Matěj Dolejš
Hlas Ježíše	Martin Stránský (záznam)
Hlas ze záhrobí 1	Jana Foff Tetourová/Jana Piorecká
Hlas ze záhrobí 2	Ivana Klimentová/Petra Šintáková
Moderátorka SPQR	Marcela Durasová (záznam)/Ivana Klimentová/Jana Tolašová
Publius Cornelius Tacitus	Jiří Vejvoda (záznam)
Andromachos, krétský lékař	Pavel Feiferlík
Ursus, ochránce Lygie	Roman Dušek
Dva pomocníci Herolda	Miro Bartoš, Miroslav Korda
Sporus, tanečník	Ondřej Rác
Otrok	Miro Bartoš
Těhotná římská dívka	Andrea Frídová/Petra Šintáková
Sbor opery DJKT, sbormistr Jakub zicha	
Balet DJKT	
Orchestr opery DJKT – koncertní mistři Martin Kos, Radovan Šandera, Jaroslav Brož a Hana Vítková	
Externí orchestr, Kajetán – dětský sbor opery DJKT, sbormistryně Anna-Marie Lahodová ¹¹	

¹¹ Zbyněk Brabec, *Program k opeře Quo vadis* (Plzeň: Divadlo Josefa Kajetána Tyla, 2022), 4, 6, 7.

3.2.3 DĚJ OPERY

1. dějství

Opera je zahájena hrami po vzoru her olympijských, které organizuje sám císař Nero. Byl předem prohlášen „nezávislou“ porotou za absolutního vítěze hned po jeho příchodu, ale přesto se rozhodl dál soutěžit. Jakýkoliv soupeř, který by ho převyšoval, je hned císařem umlčen.

Po úspěchu v hrách se mu zjeví jeho matka Agrippina s výčitkami. Během toho probíhá tajné shromáždění křesťanů, kde je vedle apoštola Petra i Lygie, rukojmí Nera. Lygie se ptá apoštola Petra, jestli křesťanka může milovat muže jiné víry a Petr jí odpovídá, že láska je nejdůležitější a na víře nezáleží.

Nero organizuje ve svém paláci velikou slavnost, kde ho hosté vyzívají, aby zazpíval. Petronius pronese poznámku kritiky směrem k císaři, která Nera tak rozzuří, že ukope k smrti jednu z otrokyň, což celou společnost ochromí. Stačí ale jen jeden císařův pokyn a vše se vrátí do původní atmosféry.

Marcus Vinicius si všimne krásné Lygie a zahledí se do ní tak, že není schopen reagovat na svůdnou nabídku císařovny, která uraženě odchází. Marcusovo chování je pod vlivem alkoholu stále agresivnější. Petronius vyčítá Marcusovi, že udělal chybu, když si všímal Lygie a odmítl Poppey a Marcus žádá Petroniuse, aby mu pomohl dívku najít. Petronius tedy přivolá Chilóna, který pro peníze udělá cokoli.

Přichází zpráva, že Řím hoří. Obyvatelé jsou vyděšeni a před ohněm se snaží utéci. V tu chvíli se děj přesouvá do projekce nad scénou, kde běží reportáž o požáru. Město opouští i Lygie se svým strážcem, když ale uvidí na zemi ležícího člověka, v kterém pozná Marcuse, zachraňuje ho.

2. dějství

V Římě je velký zmatek způsobený požárem. Nero chce dav uklidnit zpěvem, ale je vypískán a vzniká konflikt směřující přímo k císaři. Davu se postaví Petronius, který nechá přivést vozy plné chleba a vína a lidé se uklidní. Nero vidí, že situace je pod kontrolou, upozadí Petronia a přijímá adorace.

Poppea s Tigellinem naléhají na Nera, aby za viníky požáru označil křesťany. Petronius se snaží toto tvrzení vyvrátit, ale bohužel se mu to nedaří. Je zavolán Chilón, aby zatkl křesťany a po jejich

nalezení jsou neprávem obviněni ze žhářství. Křesťané začnou zpívat chorál, který Římany vyprovokuje a vznikne davové šílenství, v němž začnou obyvatelé posílat křesťany na smrt. Marcus se snaží nalézt Lygii, aby ji vyznal lásku.

Marcus žádá svého otce Patroniuse o pomoc, ale ten mu bohužel řekne, že vliv na Nera ztratil. Jediné řešení, které navrhne svému synovi je, jít do vězení a přemluvit strážce, aby dívku pustili. To strážci odmítnout.

Nero s doprovodem sleduje zabíjení křesťanů a pozornost se přenesla opět na obrazovku nad scénou, kde je zabíjení vyobrazeno. Vlivem davu je udělena Lygii milost. Chilón obviní Nera ze založení požáru, není schopen unést pohled na zabíjení nevinných křesťanů.

3. dějství

Apoštol Petr žádá křesťany, aby opustili Řím. Lygie s Marcusem chtějí, aby je Petr před odchodem oddal. Po obřadu se loučí a vydávají se na cestu z Říma. Stín Nerovi matky, Agrippiny, osočí císaře z vraždy jeho těhotné manželky Popey. Nero se snaží výjev potlačit a usmyslí si, že si pořídí novou Popey – Spora, chlapce.

Petronius se dozvídá, že císař Nero ho chce dát zabít. Rozhodne se, že nebude čekat na smrt a uspořádá hostinu, kam pozve všechny své vlivné přátele a zveřejní dopis na rozloučenou, který napsal samotnému císaři. Všichni přítomni jsou po přečtení dopisu vyděšeni, že ho vyslechli a postupně mizí ze scény.

Petronius s Eunike umírají osamoceni na scéně v objetí. Křesťané se loučí s Petrem, který společně s učedníkem Nazáriem opouští Řím. Petr se vyděšeně ptá: „Quo vadis, Domine, Kam kráčíš, pane?“ a z místa, kde je světlo se ozve hlas: „Jdu za svým lidem, když ho ty v těchto těžkých chvílích opouštíš.“ Petr se hluboce ukloní a rozhodne se do Říma vrátit. Celé shromáždění pochopí vážnost situace a prosí o odpuštění.¹²

¹² Zbyněk Brabec, *Program k opeře Quo vadis* (Plzeň: Divadlo Josefa Kajetána Tyla, 2022), 24, 25.

3.2.4 PROVEDENÍ

I přesto, že opernímu zpěvu a jeho studiu se věnuji od dětství, více odborně již osmým rokem, opera dvacátého prvního století a celková tvorba novodobých skladatelů je pro mě stále ještě velkou výzvou z hlediska chápání. K mému překvapení to ale nebyl případ díla Quo vadis. Na představení jsem 18. června 2022 dorazila natěšená a plná očekávání, ale také s jistou dávkou nervozity, abych opeře správně porozuměla. Tyto obavy však ihned po předešlé opadly a nechala jsem se vtáhnout do děje na jevišti. Příjemně mě překvapilo napětí, dějové zvraty a detaily, které doplňovaly hlavní dějovou linku, která od začátku až dokonce přirozeně plynula.

Nadchlo mě hlavní téma, hudební zpracování i herecké a pěvecké výkony účinkujících. Všimla jsem si také režijních detailů a precizních kostýmů. Hudba přesně vyjadřovala náladu a atmosféru toho, co se odehrávalo na jevišti. Vše na sebe plynule navazovalo a všechny použité prvky v režii nebo výpravě dohromady vytvářely velice divácky atraktivní celek.

Nejvíce mne zaujaly nápisy, které lidem v okolí Nera dávaly pokyny k tomu, jak se mají chovat (smát se, tleskat, brečet). Strážé a vojáci měli na pažích červené pásy s velkým písmenem N, děti mávaly praporky a nadšeně vítaly Nera. Podobnost s událostmi v nacistickém Německu během druhé světové války jistě není náhodná. Téměř až davové šílenství pokaždé, kdy se císař objevil na scéně, zvýrazňovalo jeho vliv na společnost a jeho moc nad vším, co se děje.

Výkon představitele hlavní postavy Nera, Philippa Castagnera, byl strhující. Tato role zajisté vyžaduje mnoho energie ke ztvárnění mnoha věcí najednou. Kombinuje vyjádření Nerova šílenství, ale na druhou stranu, také naprosté jistoty v sám sebe. Dále nelehký pěvecký výkon a vysoké napětí, kterého je Nero nositelem.

Režie se ujal Martin Otava. Scénu připravil Daniel Dvořák a skládala se z poměrně jednoduchého základu. Používala schody, které nabízely mnoho různých variant a měnily se spolu se scénami představení. Vysouvaly se, poté rozdělávaly pódium na dvě poloviny a tvořily různé prostory potřebné pro příběh opery, například pódium pro císaře, vězení, kde jsou umístěni křesťané, arénu pro hry, místo boje a podobně. Jednoduchost scény obohacovaly světelné efekty, zpracované kostýmy, zrcadlové odrazy, projekce a moderní scénické prvky.

Kostýmy vytvořila Dana Haklová. Jsou moderně pojaté, nicméně kostymérka zachovává typické rysy pro dobu antiky. Kostýmy obohacují nápadité doplňky jako jsou náramky a korunky, které

k této epoše neodmyslitelně patří. Skupiny vystupujících jsou barevně sjednoceni. V kostýmech se dá najít symbolika. Křesťané mají kostýmy bílé, vojáci jsou oblečení do tmavě zelené nebo černé s červenou páskou na paži, děti mají oblečení růžové, lidé z paláce jsou oděni do vínové, přízraky mají šaty bílé s nápisy. Nejvýraznější kostým patří samozřejmě císaři Nerovi, který ho často obměňuje a mění. Na pódiu příhodně vyniká mezi ostatními a obohacují ho pláště a bohaté doplňky. O světelný design se postaral Antonín Pflieger a o projekci Michal Liegerzeit. Dramaturgie byla svěřena Zbyňkovi Brabcovi a choreografie Jiřímu Pokornému.¹³

¹³ Zbyněk Brabec, *Program k opeře Quo vadis* (Plzeň: Divadlo Josefa Kajetána Tyla, 2022), 4.

4 ROZHOVOR SE SYLVIÍ BODOROVOU

Co chcete lidem, kteří si přijdou poslechnout vaše skladby, předat?

„Vždy si přeji, aby vše, co složím bylo pro lidi zajímavé a aby se u poslechu hlavně nenudili. To je ten důvod proč umění vůbec dělám. Nechci posluchače trestat, ale chci jim dát rozměr, který v běžném životě nemají. Chci, aby odcházeli z představení nabití energií, a to je mým cílem, nejen u opery.“

Miluji lidský hlas a snažím se psát vokální linku tak, aby z toho měl radost sám zpěvák a dokázal radost přenést na diváky. Stále se učím s vokální linkou pracovat a u opery je plno možností, která instrumentální hudba nemá. Pěvec musí vědět, v které situaci se nachází a co na ni navazuje. Tak skládali mistři jako W. A. Mozart, G. Puccini, G. Verdi. Chci zachovat řemeslo, které je ve starších operách, ale zároveň propojit historii s moderními prvky a operu tak posouvat dopředu.“

Jak téma k opeře vybíráte?

„Jedna z kritiček mi řekla, že je lehčí skládat na historická témata než na téma moderní. S tím ale nesouhlasím. Román je úplně jiný příběh než opera, není možné zahltit posluchače všemi příběhovými liniemi. Dějovou linku musíte zkrátit, ale tak, aby stále dávala smysl. To, co funguje v románu, nemusí fungovat v opeře. Například popisné scény se musí dít před očima diváků.“

Mám ráda historická témata, protože se stále opakují a jsou stále aktuální. V knihách jsou zachyceny opravdové příběhy, které se staly. Kdybych si je vymýšlela, nikdo by mi neuvěřil. Díky mému muži, historikovi, jsem získala první, pompézní scénu, která celou operu zahajuje. Ta v knize vůbec nebyla. Manžel našel, že Nero založil něco jako olympijské hry a věděla jsem, že mám úvod, který tato opera potřebovala. Aniž by něco udělal, stal se absolutním vítězem. V režii dokonce bylo ukázáno, že lidé, vstupující do arény, byli podpláceni. To se ve skutečnosti opravdu dělo, lidé byli placené publikum. Nechci o manipulaci mluvit, chci ji divákovi ukázat.

Výběr tématu není o štěstí, jak si někteří lidé myslí. Nobelovu cenu autor románu nezískal jen náhodou. Téma k mé první opeře mi bylo zadáno a příběh jsem musela naopak dotvořit a rozvinout. Tak proč nevyužít něčeho tak geniálního, co už bylo vymyšleno, a problematika v příběhu Quo vadis bude v každé době aktuální.“

Proč si libreta píšete vy sama (ve spolupráci s Martinem Otavou)?

„Kdybych potkala libretistu, který mi napíše skvělé libreto, určitě bych se nebránila spolupráci. Profese libretisty už prakticky neexistuje. Nikdo se tím bohužel neužívá. Nyní je těžké najít někoho,

kdo napíše kvalitní libreto, tak aby bylo kontrastní a dynamické. Čekala jsem, že libretisté napíší příběh jevištně, ale na to je potřeba čas a většina lidí si myslí, že podklad budou mít hotový za dva týdny.

Pokud nemáte dobře napsané libreto, hudbou už to nezachráníte. Skládání opery zabere tři roky a nemůžu psát na nekvalitní text a mám dost konkrétní představu, jak má libreto vypadat. Dbám na to, aby byl příběh poutavý, střídám masové scény s komorními, aby posluchači nebyli přehlceni všemi vjemy na jevišti. Mým cílem je, aby byl divák zaujatý natolik, aby zapomněl na čas. K tomu, aby se tak stalo, musí být základ pro operu dokonalý.“

Quo vadis je Vaše druhá opera, je něco konkrétního na co jste si při skládání po opeře první dala pozor?

„Neustále se snažím se vzdělávat a učit se novým věcem. Fascinuje mě, že v tomto oboru seberozvoj nikdy nekončí. U vzniku první opery jsem byla na každé zkoušce. Ale chodila jsem tam hlavně proto, abych věděla, co je v praxi problematické a co je funkční, co funguje na scéně a díky tomu jsem se posunula.

Snažím se vytěžit ze všeho, co nejvíce to jde. Mnoho věcí vypadá dobře na papíře, ale praxí se naučíte, že ne všechno následně funguje přímo na scéně. Věnujete tři roky života jednomu dílu, rozhodujete o každé notě a každá nota je velmi důležitá. Následně se každá chyba trestá, komponování je velká zodpovědnost.

Na zkoušky Quo vadis jsme také chodila. Kontroluji i tak, jestli je vše, tak jsem si představovala. Snažila jsem se být všude přítomna, třeba i v ateliéru, kde se vytváří kostýmy. Vždy se snažím získat si lidi a žít s nimi během celého na studování opery. Poté mají úplně jiný přístup a po čase, kdy komponuji o samotě, je pro mě relaxující být mezi lidmi. Nikdy jsem neměla s nikým žádný problém. Mám výhodu v tom, že nejsem ve středu dění, jsem trochu stranou všem intrikám a dokáži si ve většině případech všechny, kteří se na provedení díla podílejí získat a přesvědčit je o tom, že je za operou tvrdá a poctivá práce. Vkládám do nich důvěru, snažím se lidi povzbudit a pochválit je za vše, za co jde. Baví mě pozorovat, jak se lidé a celá práce na opeře rozvíjí. Opera je závislá na celém kolektivu, stačí aby jeden člověk vypadl a zjistíte, jak je celé dílo křehké.

Před jedním představením se nám stalo, že představitel Petrociuse utrpěl infarkt, nebyl schopen vystoupit a neměli jsme žádnou alteraci. Po zkušenosti s první operou jsem vyžadovala, aby každá postava měla dvojí obsazení, ale bylo mi to zamítnuto kvůli financím a zástupce měly jen

některé postavy. Naštěstí se nakonec vyřešilo tak, že Jakub Hliněnský se roli naučil za deset dní. Co jiní studovali půl roku, on se naučil za tak krátkou dobu. Život vás naučí.“

V opeře jsme mohli vidět moderní prvky jako třeba vysílání televize nad jevištěm, moderátory prezentující o určitých událostech, které se v opeře odehrávali a další. Jaký význam začleňování moderních prvků má?

„Chtěla jsem upozornit na to, že v historickém tématu jako je ten v opeř Quo vadis, můžeme nalézt aktuální problematiku našeho světa. Mimoto je ještě druhý důvod. Informovat posluchače o událostech jako je třeba upalování lidí je náročné, takže jsem zvolila tuto formu. Zpravodajství bylo stručné, a tak brutální a tragické události byly jen delegované prostřednictvím televize, zpráv a moderátorů.“

Čtete kritiky?

„Pokud by kritika byla schopná mě posunout, četla bych je. Dneska bohužel kritici spíše popisují, není tolik odborníků, kterých by se tomu věnovala a největší kritik je publikum. Když dávám partituru z ruky, vím, že jsem napsala to nejlepší, co jsem mohla.“

Vaše díla se hrají po celém světě. Všimla jste si rozdílů mezi publikem v různých zemích?

„Naše publikum není moc vřelé a ani tak odvázané. Také záleží, co se hraje, kdo vám to hraje a kde. České posluchače mám ráda v tom, že jde o vzdělané lidi. Sice nekřičí, ale dají vám vědět jiným způsobem, že se jim představení líbilo. Na jednom provedení Quo vadis se mi stalo, že ke mně přišel mladý muž a chtěl můj autogram se slovy, že se mu opera tak líbí, že chodí na všechna představení. To je něco, co mě potěší.“

V jedné kritice bylo napsáno, že opeře by prospěly výrazné škrty. Osobně nevím, o které scény by Quo vadis mohlo přijít. Vy si dovedete představit operu zkrátit?

„Během covidu, kdy byli všichni nešťastní, že nemohou pracovat a premiéra Quo vadis se odložila, jsem celou operu vyškrtala. Využila jsem čas, který jsem získala a věděla jsem, že je dílo moc dlouhé. Bez kompromisně jsem vyhodila vše, co nebylo potřeba. Další škrty už by ovlivnili příběh a stavbu opery. Jediné části, které by neovlivnili nástavbu opery by byly árie. Ale opera bez árií by nebyla operou.“

Vaše motto je: „Najít si vlastní cestu a po ní jít, přestože Vám to okolí může rozmlouvat.“ Byl někdo ve Vašem životě, kdo Vám kariéru skladatelky rozmlouval?

„Absolventskou práci na JAMU jsem napsala modální, a všichni si mysleli, že jsem se zbláznila. Absolventskou práci vám musí zahrát a já toho využila. Člověk musí vědět, co chce a musí si prošlapat cestu. Musí počítat s tím, že to bude těžké. Po škole jsem začala psát malé formy. A byla jsem upozorněna na to, že pokud se budu jako žena skladatelka věnovat malým formám, získám určitou nálepku. Ale já jsem chtěla ovládnout nejprve formy menší, abych si později byla jistější ve formách větších. V kompozici, pokud nemáte osobitý projev, jaký smysl by mělo v tomto oboru fungovat. Mám teorii, že můžete použít cokoliv, ale musíte k tomu mít důvod. Hlavní je to, co chci skladbou říct a jakýkoliv prostředek, který mi k tomu pomůže je v pořádku. Pokud jsou prostředky, které skladatelé používají, samoúčelné, jsou zbytečné. Člověk musí jít svou cestou a mít svou pravdu. Hudbě nemůžu vzít melodii, rytmus a harmonii. Co tam zbyde a kdo takovou hudbu bude chtít poslouchat. Vzala jsem si toto jako vědomost ze školy. Pokud potřebuji vyjádřit například dramaticčnost, použiji avantgardních metod. Ale cesta, kterou jsem zvolila já, je těžší než avantgardní.“

Jak se skladatelka cítí před premiérou vlastní opery?

„Byla jsem nervózní. A já celé představení sedím jako pecka, čekám na závěr. Soustředím se na pěvce a na dirigenta, za které mám strach. Sleduji chyby a jsem celé představení napjatá, jestli vše dopadne, tak jak má. Ráda podporuji v napjatých momentech pěvce v orchestru, aby byli podpoření ve chvíli, kdyby náhodou vypadli.“

Cítím v sále, jestli to lidé berou a čekám, co bude. Kompozice je činnost introvertnější, hrůzu mám a soucítím s ostatními na jevišti. Chci, abychom to, co jsme nacvičili a na čem jsme pracovali tak dlouho, odevzdali, co nejlépe to jde. Primárně nečekám na reakci diváků, samozřejmě je to také pro mě důležité, ale myslím na to, aby vše vyšlo.“

Pocítujete, že by pěvci byli víc nervózní, když jste jako autor celé opery přítomna?

„Mám s pěvci dobré vztahy, vnímají mě jako podporu. Ví, že jim za nic hlavu neutrhnu. Soucítím s nimi, mají jen ten moment na jevišti, nemohou ho vrátit a něco opravit jako skladatel. Nemohu lidi traumatizovat, a naopak se snažím je podpořit. Původně jsme například zvažovala že Nero bude pouze role herecká, protože Nero má zpívat špatně a nevěděla jsem jaký z pěvců mi to tak zazpívá. Představitel role přišel a řekl, že má techniku takovou, že i zpěv, který má být špatný, mu neublíží a přesto, že mu to v divadle zakázali se strachem, že si udělá něco s hlasivkami, stejně to v roli udělal. A když jsem přišla na zkoušku, říkal mi, že je rád, že jsem přišla, že má někoho, kdo ho v tomto podpoří.“

Je dnešní doba operám nakloněna?

„Myslím, že není dnešní doba operám nakloněna a myslím si, že si to trochu skladatelé 21. století zavinili sami. V operu věřím a je to nevyčerpatelný obor, ale vím, že se musí operní tvorba dělat jinak. Problém v Čechách je, že když nejsou skladatelé úspěšní, dělají to stejně znovu a čeká se, že výsledek bude jiný. Opera se musí měnit, doba se mění, prezentace se musí dělat jinak, publikum se musí oslovovat jinak. To bohužel neumíme, lidé jsou ve funkcích už dlouho, jsou nějakým způsobem zavedeni a měnit přístup se jim nechce.“

Plánujete další operu?

Na tohle se mě po poslední premiéře ptal pan ředitel divadla. Dokončit operu mi trvalo 3 roky. Klidně bych se do práce zase pustila, ale nemůžu najít žádné téma, na které by budoucí opera byla napsána. Dobrých témat je mnoho, ale hodně z nich je již použito a nechci vytvářet něco, co už zkomponované je.“

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce je operní tvorba Sylvie Bodorové, jedné z nejvyhledávanějších skladatelek dnešní doby. Přibližuje téma moderní opery lidem, kteří v tomto oboru nejsou profesionálové, ale i těm, kteří se klasickou hudbou zabývají každý den. Práce seznamuje s životem skladatelky, jejím dílem a podrobněji se zaměřuje na její dvě opery.

Díky rozhovoru se Sylvií Bodorovou jsem se dozvěděla mnoho zajímavých informací o celém procesu vzniku. Zabývám se například úkolem skladatele najít vhodné téma pro operu, vytvořit kvalitní libreto a přibližuji, jak se staví základní stavební kameny, aby vzniklo úspěšné představení. Hledala jsem spojitosti mezi historickým tématem a novodobou historií či aktuálními tématy naší společnosti. Poukazuji také na režijní prvky, které se v opeře Quo vadis objevují, a mají upozorňovat na momentální problematiku.

Ráda bych se do budoucna dále věnovala tvorbě Sylvie Bodorové, například studiem jejích písní. Operní tvorba je nevyčerpatelná a díky času stráveným s operou Quo vadis jsem natěšena na další úžasné představení této autorky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Odborná literatura

Quo vadis, Henryk Sienkiewicz (Praha, 1969)

Program k opeře Quo vadis, Divadlo J. K. Tyla v Plzni (Plzeň, 2022)

Internetové odkazy

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10637723143-sylvie-bodorova-hudba-je-nejvetsi-dar/>

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10637723143-sylvie-bodorova-hudba-je-nejvetsi-dar/>

<http://www.bodorova.cz/cz/seznam-skladeb/?titul=56>

<https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/legenda-o-katerine-z-redernu>

<https://www.djkt.eu/repertoar/quo-vadis>

https://www.youtube.com/watch?v=S3rLzx7a01s&ab_channel=ArcoDivaPrague

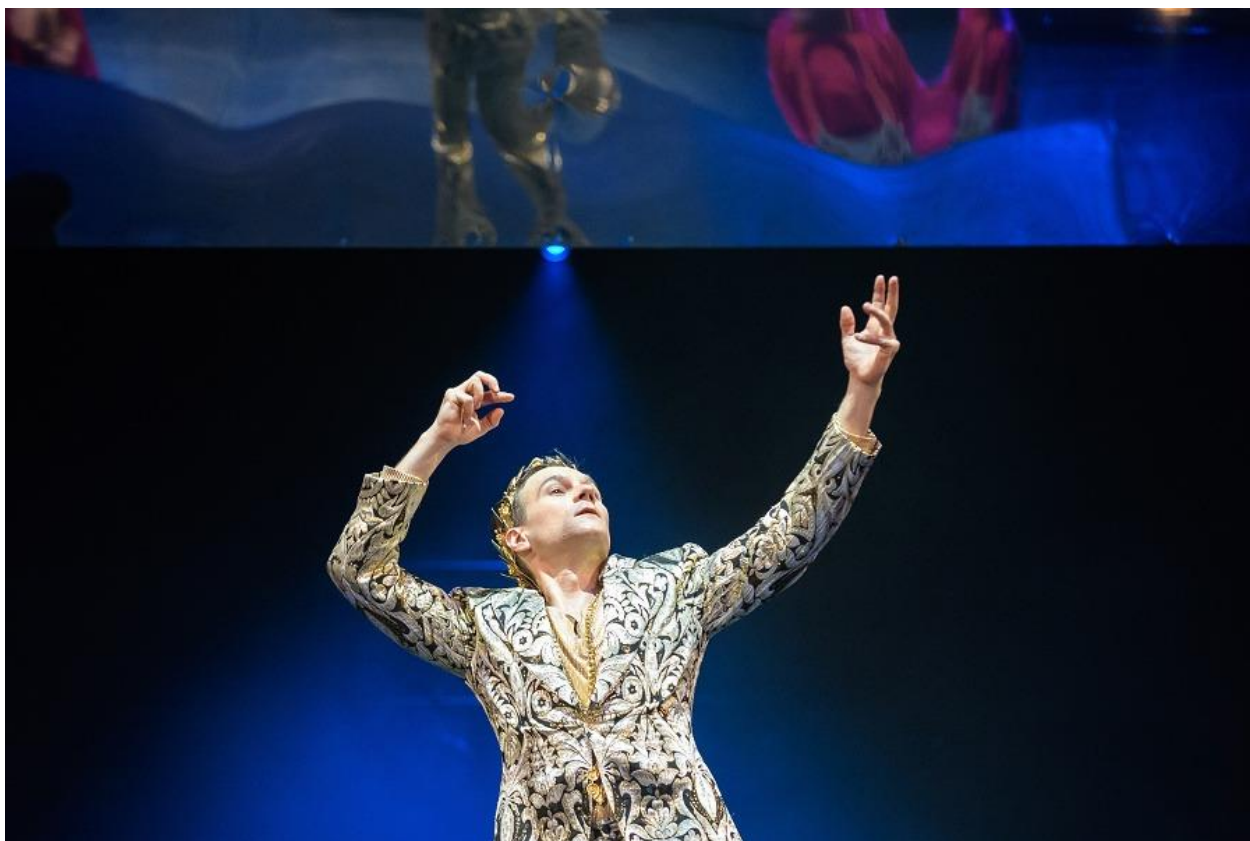
Legenda o Kateřině z Redernu-Kateřina: Lívía Obručník Vénosová.¹⁴

¹⁴ LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC. Vítejte – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC [online]. Copyright © 2015, Šaldovo divadlo [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/legenda-o-katerine-z-redernu>.

Legenda o Kateřině z Redernu-Kateřina: Lívía Obručník Vénosová.¹⁵

¹⁵ LEGENDA O KATEŘINĚ Z REDERNU – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC. Vítejte – DIVADLO F. X. ŠALDY LIBEREC [online]. Copyright © 2015, Šaldovo divadlo [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/legenda-o-katerine-z-redernu>.

Quo vadis-Nero: Philippe Castagner¹⁶

¹⁶ Quo vadis | Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň. Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň [online]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/repertoar/quo-vadis>.

Quo vadis – Apoštol Petr: Josef Kovačič¹⁷

¹⁷ Quo vadis | Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň. Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň [online]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/repertoar/quo-vadis>.

Quo vadis- Tigellius: Jan Kukal¹⁸

¹⁸ Quo vadis | Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň. Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň [online]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/repertoar/quo-vadis>.

Quo vadis – Herold: Dalibor Tolaš¹⁹

¹⁹ Quo vadis | Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň. Divadlo Josefa Kajetána Tyla Plzeň [online]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/repertoar/quo-vadis>.

Osoby:

Nero

Herold

Pomocníci herolda

Sbor (smíšený a dětský)

Nahrávka (řev lvů, potlesk, skand.) Jevišť se plní příchozími. Z hlediště na jeviště přicházejí římsí občané,

Tanečníci obklopující Nerona

Sólo break dance: Flavius

Livius

kteří při vstupu na jeviště dostávají od pomocníků herolda peněžitou odměnu.

Pomocníci mají připraveny tabule s nápisy "Tleskat" a "Bučet" a instruují

příchozí, jak se za úplatu ve které situaci zachovat. Poslední nastupuje porota.

Sylvie Bodorová

Olympijské hry Neronia

I. Obraz

Robusto ♩ = 76

Piano

Pno.

Pno.

Pno.

Pno.

Pno.

©2019/2020 Sylvie Bodorová

Quo vadis-Olympijské hry Neronia I. Obraz²⁰

²⁰ Quo vadis, klavírní výtah 2019/2020 (archiv Sylvie Bodorové).